

15. Chukhray N., Shakhovska N., Mrykhina O., Bublyk M., Lisovska L. «Consumer aspects in assessing the suitability of technologies for the transfer». «2019 IEEE 14th International Conference on Computer Sciences and Information Technologies (CSIT)». 2019. – P. 142-147. URL: <https://doi.org/10.1109/STC-CSIT.2019.8929879>.
16. Pyroh O., Horyachka A. (2019). Global trends of e-commerce development. International Electronic Scientific Journal «Science Online». 2019. № 2. URL: <http://nauka-online.com/>
17. Sheth J. N., Newman B. I., Gross B. L. Why We Buy What We Buy: A Theory of Consumption Values. Journal of Business Research. 1991. № 22. – P. 159-170. URL: [http://dx.doi.org/10.1016/0148-2963\(91\)90050-8](http://dx.doi.org/10.1016/0148-2963(91)90050-8)
18. Shpak N., Odrekhiivskiyi M., Doroshkevych K., Sroka W. Simulation of innovative systems under Industry 4.0 conditions. Social Sciences. 2019. № (7). – P. 202.

Кудлай Віра Григоріївна
Кандидат економічних наук, доцент
Національний авіаційний університет

3.9. Особливості інноваційної політики в агробізнесі України

Широке залучення інноваційних технологій в усіх сферах суспільно-економічного життя насамперед обумовлено широкомасштабними глобалізаційними процесами у світі, насиченням ринку конкурентоспроможною продукцією вітчизняних і зарубіжних виробників, підвищенням конкурентної боротьби підприємств за прихильність споживачів до торгової марки та продукції підприємства. Потужним каталізатором до впровадження інноваційних технологій, техніки, обладнання та устаткування в усіх ланках бізнес-процесів є розвиток цифрових технологій, діджиталізація соціально-економічних відносин. Сучасні інформаційно-комунікативні технології є невід’ємним атрибутом суспільно-економічного життя і драйвером сьогодення. Інноваційні технології, їх активне застосування визначають конкурентну позицію як підприємства, так і країн в сучасному економічному просторі. Так, дослідження фахівців свідчать, що майже 90% економічного зростання країни обумовлено технічними та технологічними інноваціями, сприятливим інноваційним середовищем [1].

Сучасний стан соціально-економічних відносин характеризується бурхливим розвитком знаневої економіки, зміною індустріальної парадигми від економіки, яка споживає ресурси, до економіки, яка їх продукує на інноваційній основі, з використанням широкого спектру інформаційно-комунікаційних технологій. Так, за розрахунками фахівців, близько 30% світового ВВП створюється за рахунок цифрового капіталу, цифрових навичок, цифрової

інфраструктури. Прогнозується, що ця частка буде неухильно зростати.

Результати досліджень в цьому напрямку свідчать, що більше 70% великих міжнародних компаній розробляють свої бізнес-проекти як на короткострокову так і довгострокову перспективу з врахування трендів цифрової трансформації. Лідери вітчизняного бізнесу також активно впроваджують в свої бізнес-процеси проривні стратегії та інноваційні технології, які ґрунтуються на синергії й клієнтоорієнтованості. Такий підхід дозволяє підвищити продуктивність і вартість бізнесу, знайти нові можливості стрімкого розвитку конкурентних позицій бізнесу. Не можна не погодитись, що в майбутньому саме інтелектуальні продукти, інформаційна, а не матеріальна сфера економіки будуть генерувати все більший обсяг прибутку і робочих місць [2].

Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу, постіндустріальне (інформаційне) суспільство спонукає керівників підприємств задля підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку підвищення конкурентоспроможності продукції, яку вони випускають, активно впроваджувати сучасні інноваційні технології та новації в бізнес-процеси на всіх етапах операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Трансформація існуючих моделей управління і виробничої діяльності, переформатування комунікацій, технологій та організаційної структури підприємства відбувається на основі нових цінностей, пріоритетів та орієнтирів.

На сьогоднішній день драйвером розвитку економіки України є агропромисловий сектор і ІТ-сектор. Ці галузі є бюджетоутворюючими і в умовах війни є донорами бюджету України для здійснення соціальних і військових витрат на оборону і захист країни. Отже, ефективна і прибуткова діяльність аграрного і ІТ-сектору є надзвичайно важливою і актуальною.

За підсумками 2021 року 41% виручки від експорту надійшло саме від аграрної продукції. Україна займала лідерські позиції у світі на ринку зернових культур. Так, за обсягом експорту зернових культур Україна була на другому місці у світі. У розрізі зернових культур Україна посіла друге місце на світовому ринку ячменю, на світовому ринку кукурудзи – четверте і п'яте – на світовому ринку пшениці. Варто зазначити, що в українському експорті 56 % займає рослинницька продукція. При цьому на першому місці в експорті української аграрної продукції займають зернові культури. На

другому місці – жири і олії рослинного й тваринного походження, частка яких склала 25%. Соняшника олія займає найбільшу частку в цьому сегменті. Частка експорту готової продукції аграрного походження складає майже 15% загального аграрного експорту. Найбільша частка припадає на макуху соняшникову, яка використовується у виробництві кормів для сільськогосподарських тварин. Лише 5% в експорті аграрної продукції посідає продукція тваринного походження. Варто зазначити, що серед продукції тваринного походження, лєвова частка – це курятина.

Аналіз імпорту аграрної продукції свідчить про переважання в структурі саме готової продукції. Так, частка готової продукції у структурі імпорту аграрної продукції склала близько 46%. Друге місце посідає аграрна продукція рослинного походження. В цьому сегменті найбільша частка припадає на фрукти і горіхи. Аграрна продукція тваринного походження в структурі імпорту аграрної продукції займає 21%. Варто зазначити, що в цьому сегменті риба займає перші позиції. В сегменті жири і олії тваринного і рослинного походження найбільший обсяг – це імпорт пальмової олії.

Аналіз структури експорту та імпорту аграрної продукції дозволяють зробити такі висновки:

- експортна діяльність підприємств агропромислового комплексу має позитивну тенденцію до зростання обсягів продукції як у натуральному так і вартісному вимірі;

- зростання обсягів експорту аграрної продукції має позитивний вплив як на підвищення прибутковості підприємств агробізнесу, так і на наповнення державного бюджету країни;

- перспективними напрямками є виробництво корму для годівлі тварин, а також виробництво соусів, екстрактів, оскільки такі виробництва є прибутковими і український агробізнес має сприятливі економічні і природні можливості задля налагодження такої діяльності.

- в структурі експорту вітчизняної аграрної продукції переважає сировина, а в структурі імпортованої продукції – готова продукція. Це негативне явище і потребує кардинальної зміни фокусу уваги. Так, модернізація і перепрофілювання діяльності повинна відбуватись на основі впровадження інноваційних технологій у бізнес-процеси агровиробництва. Виробництво та експорт аграрної продукції з високою доданою вартістю є

потужним чинником у зростанні прибутковості аграрних підприємств, так і агропромислового комплексу України в цілому.

Український агропромисловий комплекс забезпечує світову продовольчу безпеку і від результатів його діяльності залежить життя 400 млн. людей. Для того щоб утримати та посилити лідируюче становище у вітчизняній та світовій економіці, розвиток агропромислового комплексу України повинен базуватись на всебічному використанні інновацій на всіх ланцюжках бізнес-процесів. Інноваційний розвиток аграрного виробництва беззаперечно сприятиме підвищенню ефективності підприємств агропромислового комплексу та зміцненню конкурентних позицій на світовому ринку [3]. Ефективна діяльність агропромислового комплексу залежить від налагодженої і ефективної діяльності галузей, які забезпечують агропромисловий комплекс матеріально-технічними ресурсами, а також від галузей, які сприяють логістиці аграрної продукції від агровиробників до агропереробки, і до кінцевого споживача. Отже, інноваційні технології та сучасна техніка в машинобудуванні, зокрема у сільськогосподарському машинобудуванні, виробництві зрошувальних систем, розбудові логістичної інфраструктури, суднобудуванні має позитивний вплив на підвищення ефективності і прибутковості аграрної галузі.

В Україні менше 50% паливно-енергетичних ресурсів власного виробництва, при цьому найбільші обсяги поставок до початку повномасштабної війни надходили з росії та білорусії. При цьому варто зазначити, за результатами досліджень енергоємність сільськогосподарської продукції в Україні майже в два рази вища аналогічного показника в розвинутих країнах світу. Отже, питання енергозбереження і підвищення енергоефективності гостро стояло ще до війни, а зараз набуває неабиякої актуальності. Агропромисловий сектор є найбільшим споживачем моторного масла серед інших галузей економіки. Таким чином, інноваційні розробки і технології в сфері енергозбереження і підвищення енергоефективності насамперед повинні охоплювати структурно-технологічну перебудову агропромислового комплексу, а також заміну морально застарілого і фізично зношеного обладнання, техніки, агрегатів, які споживають великі обсяги енергетичних ресурсів.

Стрімке зростання цін на енергоресурси, їх катастрофічний брак, що викликано військовою агресією російської федерації в Україні, блокадою морських портів України негативно впливає на

фінансовий стан агропромислового комплексу. За аналітичними розрахунками фахівців така ситуація може призвести до банкрутства цілого ряду підприємств, а також галузей агропромислового комплексу, в структурі собівартості яких частка енергоносіїв є привалюючою. Так, це насамперед стосується таких галузей, як тепличне господарство, цукрова галузь, агропереробка.

Авторська аналітична оцінка сучасного стану та особливостей розвитку агробізнесу дозволяє зробити наступні висновки:

- Інноваційний розвиток підприємств агробізнесу неможливий без всебічного використання сучасних технологічних рішень з обов'язковою їх адаптацією до локальних особливостей певного регіону і підприємства. Такі заходи стосуються як економічних, так і екологічних, організаційних, соціальних аспектів агробізнесу.

- Зростання частки органічного землеробства та виробництва органічної продукції є пріоритетом у виробничих програмах підприємств агробізнесу. Це дасть можливість бути лідером не лише в експорті сировинної аграрної продукції, а бути «житницею» органічного продовольства для всього світу.

- Необхідність зростання у загальному обсязі виробництва аграрної продукції частки продукції з додатковою доданою вартістю. Так, за розрахунками фахівців у 2020 році частка сировини у загальному аграрному виробництві складала 70% і лише 30% – продукція з доданою вартістю. Така зміна фокуса у виробничій програмі підприємств агробізнесу буде сприяти отриманню ними додаткової маржі, а це неможливо без використання в організації бізнес-процесів інноваційних технологій і техніки [4].

Результати дослідження сучасних тенденцій розвитку агроінновацій дозволяють виокремити такі ключові аспекти:

- систематичний моніторинг стану ґрунту, посів за допомогою супутників, дронів;

- моніторинг і контроль за витрачанням всіх видів ресурсів на основі цілісної ІТ-системи;

- запровадження точного землеробства, що дозволяє підвищити ефективність аграрного виробництва;

- запровадження ресурсозберігаючих технологій на всіх етапах виробництва, транспортування, зберігання, реалізації аграрної продукції;

- розвиток біотехнологій в рослинництві і тваринництві з

метою отримання більших обсягів аграрної продукції високого рівня якості;

- простежуваність харчових продуктів на усьому харчовому ланцюжку від виробника до споживача за допомогою сучасних автоматизованих систем збору і обробки інформації;

- розвиток вертикальних ферм в великих містах, які дозволяють міським жителям виробляти органічну продукцію для свого споживання і отримувати психологічне розвантаження від процесу вирощування сільськогосподарських рослин;

- он-лайн майданчики для торгівлі аграрною продукцією як оптовими партіями так і для здійснення закупівель безпосередньо кінцевими споживачами для власного споживання [5].

Джерела

1. Кудлай В. Г. Інноваційний розвиток аграрного бізнесу: проблеми і перспективи в умовах цифровізації // матеріали V міжнародної науково-практичної конференції Підприємництво і торгівля: тенденції розвитку. – 2022.
2. Кудлай В. Г. Виклики та напрямки модернізації бізнес-освіти. Інновації в бізнес освіті: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.; 22-23 травня 2019 р., м. Київ К.: КНЕУ, 2019. – С. 44-47.
3. Кудлай В. Г. Стратегічні орієнтири розвитку агропромислового комплексу в Україні / В. Г. Кудлай // Підприємництво в аграрній сфері: глобальні виклики та ефективний менеджмент : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (9-11 лют. 2021 р.) в рамках 20-ої агропром. спец. виставки «АгроТехСервіс – 2021» Запоріж. торг.-пром. палати / М-во освіти і науки України, Запоріж міська рада, Запоріж. торг.-пром. палата, Запоріж. нац. ун-т [та ін.]; [орг. ком.: Л. М. Бухаріна (голова) та ін.]. – Запоріжжя: ЗНУ, 2021. – С. 87-90.
4. Кудлай В. Інноваційний розвиток агробізнесу в Україні [Електронний ресурс] / В. Кудлай // Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку: зб. матеріалів VI Всеукр. наук.-практ. конф., 29-30 берез. 2021 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» [та ін.]; [оргком.: Рєпіна І. М. (голова) та ін.]. – Електрон. текст. дані. – Київ: КНЕУ, 2021. – С. 19-21.
5. Кудлай В. Г. Сучасні тенденції в розвитку агроінновацій / В. Г. Кудлай Віра Григорівна // Економіка підприємства: теорія та практика: зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 12-13 жовт. 2020 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана»; [орг. ком.: Д. Г. Лук'яненко (голова) та ін.]. – Київ: КНЕУ, 2020. – С. 67-68.

Ясінська Тетяна Вікторівна

Кандидат економічних наук

Національний університет «Львівська політехніка»

3.10. Роль людського капіталу в розвитку міжнародного бізнесу

Сучасний світовий ринок характеризується високим рівнем конкуренції між представниками міжнародного бізнесу. В таких умовах усі фактори, що впливають на ефективність господарської діяльності, мають стратегічне значення для транснаціональних корпорацій. Одним із таких факторів є людський капітал, якісні характеристики якого суттєвим чином визначають вартість міжнародних компаній. З огляду на це, в останні десятиліття все